

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“ทักษะและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้นำเยาวชนด้านการป้องกันยาเสพติด” มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทักษะและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้นำเยาวชนที่มีบทบาทเป็นวิทยากร และผู้ดูแลในการฝึกอบรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเก็บข้อมูลจากนิสิตอาสาสมัครจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมการอบรมเพื่อโครงการร้อยดวงใจณรงค์ต้านภัยยาเสพติดได้แบ่งหัวข้อระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

- 1 รูปแบบของการวิจัย
  - 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 3 วิธีการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล
  - 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 5 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล
  - 6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงทักษะการสื่อสารและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำเยาวชนซึ่งเป็นการศึกษาถึงตัวผู้ส่งสารเป็นหลัก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) อีกทั้งยังมีการสอบถามเพื่อวัดความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยคุณภาพโดยศึกษาวิจัยวัดจากผู้รับสารในประเด็นปัญหาเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) มาศึกษาและวิเคราะห์บริบทต่างๆในการวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ และศึกษาในเชิงลึก เพื่อที่จะมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงตามปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในการอบรมผู้นำเยาวชนด้านการป้องกันยาเสพติดเพื่อให้เกิดความเข้าใจและวิเคราะห์เหตุการณ์ได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน และถูกต้องเหมาะสม

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำเยาวชนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะของผู้ส่งสาร จำนวน 6 คนกับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการค่ายผู้นำเยาวชน

สำนักวิจัยแผ่นดินทอง โครงการ 1 เพื่อเข้าร่วมเป็นที่เลี้ยงช่วยในการอบรมโครงการร้อยดวงใจ
รณรงค์ต้านภัยยาเสพติดในฐานะของผู้รับสาร 26 คน จาก 5 โรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

1 ศึกษากลุ่มผู้นำเยาวชน ประชากรเป้าหมายเป็นอาสาสมัครนิสิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เป็นการสัมภาษณ์แบบจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง
แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามวิธีของ Patton (1987) จำนวน 6 คน

2 ศึกษากลุ่มผู้เข้ารับการอบรม เยาวชนผู้เข้าร่วมการอบรมเพื่อโครงการร้อยดวงใจรณรงค์
ต้านภัยยาเสพติด ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นจำนวนทั้ง
สิ้น 26 คน ใน 2 จังหวัด 5 โรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จังหวัดขอนแก่น

1 โรงเรียนบ้านไผ่	1 คน
2 โรงเรียนท่าพระวิทยายน	5 คน
3 ชุมแพศึกษา	2 คน

จังหวัดกาฬสินธุ์

1 โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์	11 คน
2 โรงเรียนบัวขาว	7 คน

วิธีเข้าถึงข้อมูล

เนื่องด้วยในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ได้ถูกจัดประกายขึ้นจากโครงการเยาวชนคนเท่
ของทบวงมหาวิทยาลัย แล้วเจาะลึกเพื่อลงไปดูการขยายผลโครงการเยาวชนคนเท่ของตัวแทน
นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสานต่อเป็นโครงการร้อยดวงใจรณรงค์ต้านภัยยาเสพติด โดย
ในส่วนของกรวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนดังต่อไปนี้

1 ติดต่อสอบถามไปยังทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อสอบถามถึงโครงการเยาวชนคนเท่ จนได้
รายละเอียดของโครงการเยาวชนคนเท่ และเริ่มศึกษาการขยายผลของเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการ
และเริ่มจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นลำดับแรก และได้ทำการขอพบปะพูดคุยกับตัวแทนผู้เข้า
ร่วมการอบรมในโครงการเยาวชนคนเท่ จนทำให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการร้อยดวงใจ
รณรงค์ต้านภัยยาเสพติด แล้วนำเข้าไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้

2 ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อไปยังผู้นำเยาวชนวิทยากรที่เป็นแกนนำของโครงการโครงการร้อย
ดวงใจรณรงค์ต้านภัยยาเสพติด อีกครั้งหนึ่งเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งรูปแบบ

การเก็บข้อมูล ทั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการค่ายฯ ก่อนลงมือทำการวิจัย

3 เริ่มทบทวนแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาในเรื่องของทักษะการสื่อสาร กลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ เที่ยงยาเสพติดเป็นต้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการเข้าไปศึกษาข้อมูลในภาคสนามอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง

4 เตรียมคำถามซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มผู้เข้ารับการฝึก ถึงทักษะการสื่อสารและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ที่ผู้นำเยาวชนใช้ในการฝึกอบรม จนทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้ครบในวันที่ 8 เมษายน 2546

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในส่วนวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยอาศัยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยให้ได้มากที่สุด ดังนี้

1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ เล่มแสดงรายละเอียดโครงการเยาวชนคนเก่ง เล่มแสดงรายละเอียดและประเมินผลโครงการค่ายผู้นำเยาวชนสำนึกรักษ์แผ่นดินทอง และเอกสารตลอดจนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทักษะการสื่อสารและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้นำเยาวชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด

2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยจำนวนของเยาวชนวิทยากร 6 คนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีตัวแทนผู้เข้าร่วมการอบรมโครงการเยาวชนคนเก่ง กลุ่มละ 1 คนซึ่งเป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal) ทั้งนี้เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเป็นกันเอง ไม่ทำให้รู้สึกเกร็งในระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และใช้วิธีการตะล่อม (Probe) กลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงอันเป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้น รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมร่วมไปกับการสัมภาษณ์เพื่อเพิ่มความแม่นยำให้กับข้อมูลมากยิ่งขึ้นด้วย

3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการร้อยดวงใจณรงค์ด้านภัยยาเสพติด โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5-6 คน โดยประมาณ แยกเป็นโรงเรียนๆ ในการทำการสนทนา เป็นการสนทนากลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนผู้เข้าร่วมอบรมได้ร่วมการสนทนาพูดคุย ตลอดจนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ อย่างเป็นกันเองและตรงไปตรงมา ทั้งนี้จะได้สังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบกันไป

เมื่อพิจารณาจากปฏิกิริยา ท่าทาง แววตา น้ำเสียง ในระหว่างการสนทนาเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับข้อมูลมากยิ่งขึ้น

4 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participatory Observation) คือผู้วิจัยเข้าไปทำการสังเกตในภาคสนาม ในการจัดค่ายสัมมนาเชิงปฏิบัติการของโครงการค่ายเยาวชนสำนักวิชาชีพแผ่นดินทองโครงการ 2 จังหวัดระยอง เป็นการติดตามการทำงานของผู้นำเยาวชนในการให้การอบรมเยาวชนซึ่งเป็นการเตรียมค่ายที่ 2 ได้ทำการสังเกตทักษะการสื่อสาร วิธีการและกลวิธีในการถ่ายทอด ตลอดจนเทคนิคการถ่ายทอดที่ผู้นำเยาวชนใช้ในการให้การอบรม โดยเยาวชนรับรู้ว่าคุณวิจัยเป็นเสมือนผู้มาเยี่ยมชมในการฝึกอบรม โดยมีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำเยาวชนชุดอบรมและเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมบ้างเป็นบางครั้ง แล้วจึงแจ้งให้ทราบในภายหลังว่าคุณวิจัยเข้ามาเพื่อทำการวิจัย เพื่อมิให้เกิดปัญหาในเรื่องข้อเท็จจริงที่จะได้รับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ทำการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้ให้การอบรมและผู้เข้ารับการอบรมซึ่งผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์เก่าที่มีการวิจัยถึงเรื่องของทักษะและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้นำเยาวชนด้านการป้องกันยาเสพติด ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการทำการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยต้องการให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมบูรณ์ ไม่ตกหล่นและได้รายละเอียดครบถ้วน จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือต่อไปนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1 เทปบันทึกเสียง ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใช้เวลานาน และมีข้อมูลรายละเอียดมาก

2 แบบสัมภาษณ์ โดยเป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างจากทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย คำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างละเอียด ตรงตามความเป็นจริง ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่ชี้นำคำตอบ โดยมีแนวคำถามดังนี้

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มผู้นำเยาวชนชุดอบรม (Focus Group Interview)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มโดยในการวิจัยนี้แบ่งหมวดคำถามเป็น 4 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปของผู้นำเยาวชนชุดอบรม

- ชื่อ-สกุล
- การศึกษา คณะวิชา ชั้นปี
- บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบโดยทั่วไป
- บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบในการให้การอบรมโครงการฯ
- ประสบการณ์การเป็นผู้ให้การอบรม
- ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถพิเศษที่สามารถนำมาใช้ในการอบรม

หมวดที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับโครงการฯ

- สาเหตุที่เข้ามาให้การฝึกอบรมในโครงการนี้
- ทักษะที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้
- การวางแผน ประชุม เตรียมงานก่อนการฝึกอบรม
- ภาพรวมการดำเนินการฝึกอบรม
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีความรู้ ประสบการณ์ ในเรื่องที่จะให้การอบรมเพียงไร
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีทัศนคติอย่างไรต่อเรื่อง เนื้อหาที่จะให้การอบรม
- วิธีการฝึกอบรมที่ใช้ในโครงการนี้ได้ผลอย่างไร

หมวดที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารในการฝึกอบรม

- วิธีการดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละช่วง
- หลักการเลือกเนื้อหา และจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาในการอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นอย่างไร
- ผลการวิเคราะห์ผู้นำเยาวชนชุดอบรมและผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างไร

หมวดที่ 4 แนวคำถามเกี่ยวกับทักษะและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของผู้นำเยาวชนชุดอบรม

ทักษะการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่ผู้นำเยาวชนชุดอบรมใช้ในการอบรม

- ทักษะการสื่อสารใดที่ผู้นำเยาวชนใช้ในการอบรม
- ผู้นำเยาวชนมีวิธีการอย่างไรในการสร้างความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของผู้นำเยาวชนชุดอบรมกับผู้เข้ารับการอบรม
- ผู้นำเยาวชนใช้วิธีการใดในการสร้างความไว้วางใจและโน้มน้าวใจผู้เข้ารับการอบรม

- ผู้นำเยาวชนใช้วิธีการอย่างไรเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรม

กลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่ผู้นำเยาวชนใช้ในการอบรม

- กลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจแบบใดที่ผู้นำเยาวชนใช้ในการให้การอบรม
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมทำอย่างไรให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรม

ในส่วนที่ 2 ของการวิจัยนี้เป็นการสอบถามข้อมูลที่ได้จากการศึกษากลุ่มผู้นำเยาวชน โดยวัดจากผู้รับสาร ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง และนำมาปรับปรุงให้สอดคล้อง ครอบคลุมจุดมุ่งหมายและขอบเขตของการวิจัย คำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างละเอียดตรงตามความเป็นจริง ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่ชี้นำคำตอบ

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มกับเยาวชนผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรม (Focus Group Interview)

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

- ชื่อ-สกุล
- อายุ
- การศึกษา / สาขาวิชาเรียน
- โรงเรียน/ จังหวัด

หมวดที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการอบรมและกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในการอบรม

- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีการเตรียมเนื้อหาการอบรมที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่ อย่างไร
- ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติอย่างไรก่อนและหลังเข้ารับการอบรม
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีทักษะการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจอย่างไรในการอบรม
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีกลวิธีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจและวิธีการนำเสนออย่างไรในการอบรม

หมวดที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับผู้นำเยาวชนชุดอบรม ในการอบรม

- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีความน่าเชื่อถือ น่าศรัทธาและน่าไว้วางใจเพียงใด อย่างไร

- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมมีความรู้ในเรื่องที่นำมาฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด สังเกตได้
อย่างไร
- ผู้นำเยาวชนชุดอบรมคาดหวังอย่างไรต่อผู้เข้ารับการอบรม

หมวดที่ 4 แนวคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการอบรม

- ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจำแล้วนำเนื้อหาการอบรมไปใช้ได้อย่างไร
- เนื้อหาใดที่ประทับใจผู้เข้ารับการอบรมและตั้งใจในการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อ
พัฒนาเครือข่ายของตน

หมวดที่ 5 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติดของผู้เข้ารับการอบรม

ก่อนเข้าอบรมผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติดอย่างไร

- ทางด้านความรู้สึกที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด
- ทางด้านความคิดที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด
- ทางด้านพฤติกรรมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด

หลังเข้ารับการอบรมมีทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติดอย่างไร

- ทางด้านความรู้สึกที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด
- ทางด้านความคิดที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด
- ทางด้านพฤติกรรมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติด

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัยและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

1 ก่อนเริ่มลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยต้องสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการ
แนะนำตัวและสร้างความคุ้นเคย ตลอดจนอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงความสำคัญของการ
วิจัยนี้ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความไว้วางใจผู้วิจัยและเห็นความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้และยินดี
ให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลตามความเป็นจริง โดยไม่มีการปิดบัง ทำให้ได้รับข้อมูลที่
เป็นจริงครบถ้วนสมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือ

2 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มกับกลุ่ม
เป้าหมายทั้ง 2 ฝ่าย คือผู้นำเยาวชนชุดอบรม และเยาวชนผู้เข้ารับการอบรม ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบข้อ
มูลซึ่งกันและกันจากกลุ่มตัวอย่าง และพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องตรงกันและสอดคล้อง
กันอย่างไร เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ รวมถึงใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วน
ร่วมในระหว่างการอบรม ควบคู่ไปในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้มากที่สุด

3 ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยต้องทำการถอดเทปอย่างละเอียด และ
ทำบันทึกสนาม (Field-note) วันต่อวัน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลืม พร้อมทั้งตั้งสมมติฐานชั่วคราว
ในการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงความคิดในการดำเนินการวิจัยต่อไป และสรุปข้อมูลที่ได้เป็นระยะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างรายแรกแล้ว ผู้วิจัยจะต้องทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ โดยตัดทอนและเพิ่มเติมเนื้อหาคำถามในแต่ละข้อ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ เพื่อสื่อความหมายให้ตรงตามที่ต้องการ แล้วจึงนำไปทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างรายอื่นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยได้สร้างสมมติฐานชั่วคราวเพื่อรองรับข้อมูลที่ได้ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าเพียงพอ ถูกต้อง และตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ เมื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้แล้วพบว่าครบถ้วนสมบูรณ์และมีคุณภาพแล้ว จึงนำไปวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเด็นมีดังนี้

1 การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ศึกษาโดยการจัดทำเพิ่มข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลหลายรูปแบบ การวิเคราะห์ถึงข้อมูลจึงแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเป็นการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ ไม่สามารถนำมาเจนนับได้ โดยเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น ทศนคติที่มีต่อประเด็นคำถามต่างๆ จากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้รับนั้น ผู้วิจัยจำทำการวิเคราะห์โดยการตีความหมาย รวมทั้งจัดทำเป็นระบบหมวดหมู่ตามความเกี่ยวข้องของขอบเขตการวิจัย

2 การสรุปในแต่ละประเด็นที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์หาข้อสรุปตามสาระสำคัญของการวิจัย โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องตามหมวดหมู่ที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาผสมผสานกันเพื่อนำข้อมูลไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ

3 การวิเคราะห์สรุปรวม โดยการนำข้อมูลซึ่งเป็นสาระสำคัญของแต่ละประเด็นมาพิจารณาและตีความหมายของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Method) โดยการวิเคราะห์เป็นข้อสรุปแต่ละประเด็น เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย